

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรดิตถ์
Development Guidelines of the Young Smart Farmer in Uttaradit Province

ปิยะพร คงพะวะ (Piyaporn Kongpua)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและสภาพการทำ การเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ 2) ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ 3) ทักษะการทำ การเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ 4) ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ 5) ปัญหา ข้อเสนอแนะ สภาพแวดล้อม ภายในและภายนอก 6) แนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ผ่านการประเมินเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ของสำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ ระหว่างปี 2557 - 2566 จำนวน 338 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตร ทาโร ยามาเน ที่ค่าความคาดเคลื่อน 0.06 ได้จำนวน 153 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัด อันดับ และคัดเลือกผู้แทนเกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน 10 คน เพื่อทำการสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การจัดหมวดหมู่ ข้อมูลและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก โดยใช้ SWOT Analysis ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 38 ปี สถานภาพโสด ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 164,418 บาท/ปี จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน และมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง 2) ความเห็นด้วยต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะกระบวนการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ 3) ระดับทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะทักษะด้านการจัดการ 4) ระดับความรู้ของเกษตรกร รุ่นใหม่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะความรู้ด้านการจัดการผลผลิต ส่วนระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะแหล่งความรู้จากสื่อออนไลน์ 5) ระดับความคิดเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ใน ระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการสนับสนุน ส่วนระดับความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการตลาด จุดแข็ง เกษตรกรมีการทำกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลาย จุดอ่อน สินค้ามีจำกัด ผลิตได้ไม่ เพียงพอ โอกาส ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน อุปสรรค การส่งเสริมหรือสนับสนุนขาดช่วงและไม่ต่อเนื่อง แนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ คือ ผลิตสินค้าที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคควรมีการสร้าง ความเข้มแข็งด้านการรวมกลุ่มและเสริมสร้างเครือข่าย ส่งเสริมนโยบายที่ต่อเนื่องและสอดคล้องกับความชำนาญของ เกษตรกร และการรวมกลุ่มผู้ผลิต เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองราคา

คำสำคัญ เกษตรกรรุ่นใหม่ ศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ แนวทางการพัฒนา

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช piyaporn.kongp@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Bumpen.Keo@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช agasuben@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) basic personal, social, economic, and agricultural work conditions of young smart farmers 2) opinions toward the appropriateness of development process in young smart farmers 3) agricultural work skills of young smart farmers 4) knowledge and knowledge resources of young smart farmers 5) problems, suggestions, internal environment, and external environment 6) development guidelines in young smart farmers. The population of this study was 338 young smart farmers in the area of Uttaradit province who passed the evaluation and became Young Smart Farmers of Uttaradit provincial office of agriculture between the year 2014 – 2023. The sample size of 153 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.06. Data were collected by using interview form. Statistics applied in data analysis were such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking. 10 young smart farmers were selected for focus group. Data were collected by using data classification. The internal environment and external environment conditions were analyzed by using SWOT analysis. The results of the research found that 1) most of the farmers were female with the average age of 38 years old and were single. Majority of them graduated with bachelor degree. Their main occupation was farmers. The average income from agricultural sector was 164,418 Baht/year, the average labor in the household from agricultural sector was 2 people, and owned their own land. 2) The opinions toward the appropriateness of young smart farmer development process were at the high level especially on the aspect of learning exchange process. 3) The level of skills of young smart farmers were at the moderate level especially on the management skill. 4) The level of knowledge of young smart farmers were at the moderate level especially on the knowledge regarding production management. For the level of knowledge resource accessibility of young smart farmers, it was at the moderate level especially on the knowledge resource from online media. 5) The level of opinions toward the problems in the development of young smart farmers, they were at the moderate level especially on the issue of support. Regarding the level of opinion toward the suggestion in the development of young smart farmer, it was at the high level especially on marketing. The strength was that the farmers did various types of agricultural activities. The weaknesses were on the limitation of products and insufficient production. The opportunity included the receiving of support extension from the governmental and private sectors. The threat was the lack of continuous extension or support. The guideline in young smart farmer development included the aspect of product variety in response to the needs of the consumers, the strength creation regarding group formation and network building, continuous policy extension and the concordance with the expertise of farmers, and the producer group formation to create the power of price negotiation.

Keywords: Young smart farmer, Young smart farmer potential, Development guideline

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมประกอบกับในช่วงที่ผ่านมาเศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ภาคการเกษตรได้ทำหน้าที่ในการบรรเทาความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในแง่การรักษาระดับและเพิ่มมูลค่าของผลผลิตในภาคเศรษฐกิจได้บ้างทดแทนกับการสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการขาดรายได้ในสาขาบริการท่องเที่ยวซึ่งได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง อีกทั้งยังช่วยรองรับแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการหยุดการจ้างงานอย่างเฉียบพลันและสูญเสียรายได้ที่จำเป็นต่อการครองชีพ ที่ได้หันหน้ากลับไปสู่การหารายได้และการจ้างงานในภาคเกษตรทดแทนในลักษณะของแรงงานคืนถิ่นจำนวนหนึ่ง ด้วยโครงสร้างประชากรของโลกในระยะ 5 - 10 ปีข้างหน้า จะมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยองค์การสหประชาชาติคาดว่าประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป จะเพิ่มขึ้นเป็น 1.5 พันล้านคนภายใน ปี 2593 ทั้งนี้ ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี 2548 และกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Aged Society) ตั้งแต่ปี 2564 โดยผลที่ตามมาจากการเป็นสังคมผู้สูงอายุ คือ แรงงานลดลง เกิดการเคลื่อนย้าย แรงงานต่างด้าวมากขึ้น การลงทุนและการออมน้อยลง รายได้ประชาชาติลดลง และรัฐบาลต้องสนับสนุน งบประมาณด้านสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุมากขึ้น อีกทั้งอาจเกิดปัญหาสังคมตามมา ในส่วนของภาคเกษตรไทย ในปี 2563 หัวหน้าครัวเรือนเกษตรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 44.0 ของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรทั้งหมด และการที่หัวหน้าครัวเรือนเป็นผู้สูงอายุ ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น กำลังแรงงานภาคเกษตร ลดลง ประสิทธิภาพการผลิตลดลง นอกจากนี้ อายุเฉลี่ยของเกษตรกรส่วนใหญ่ที่อยู่ในช่วงสูงวัย มีผลอย่างมาก ต่อการตัดสินใจ การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การเข้าถึงและยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจนการปรับตัวให้ เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

กรมส่งเสริมการเกษตรได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อทดแทนแรงงานภาคการเกษตร โดยได้ดำเนินการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่มาตั้งแต่ ปี 2551 มุ่งเน้นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเป็นรายบุคคลในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหาร จัดการธุรกิจ และการใช้ระบบสารสนเทศ โดยจังหวัดอุดรดิตถ์เริ่มอบรมพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ตั้งแต่ปี 2557 มีการดำเนินการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer ภายใต้โครงการพัฒนาเกษตรกรปราชญ์ โดยเน้นหนักกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย ให้เกษตรกร เป็นศูนย์ กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วม และการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้จัดการเรียนรู้การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาเกษตรกร ให้มีความสามารถด้านการเกษตร ทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด จนเป็นเกษตรกรมืออาชีพที่ป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับ ซึ่งในแต่ละปีจะมีการจัดหลักสูตรกระบวนการ สถานที่และวิทยากรที่แตกต่างกันออกไป ประกอบกับการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้การพัฒนาเกษตรกรในบางปีขาดความต่อเนื่อง ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย ระหว่าง Young Smart Farmer ในแต่ละรุ่น จึงทำให้กลุ่ม Young Smart Farmer ของจังหวัดอุดรดิตถ์ยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ส่งผลให้จังหวัดอุดรดิตถ์ยังขาดแคลนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็น Young Smart Farmer หรือเกษตรกรตัวอย่างที่เป็นคนรุ่นใหม่ ที่จะป็นต้นแบบให้กับคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ จังหวัดอุดรดิตถ์ให้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

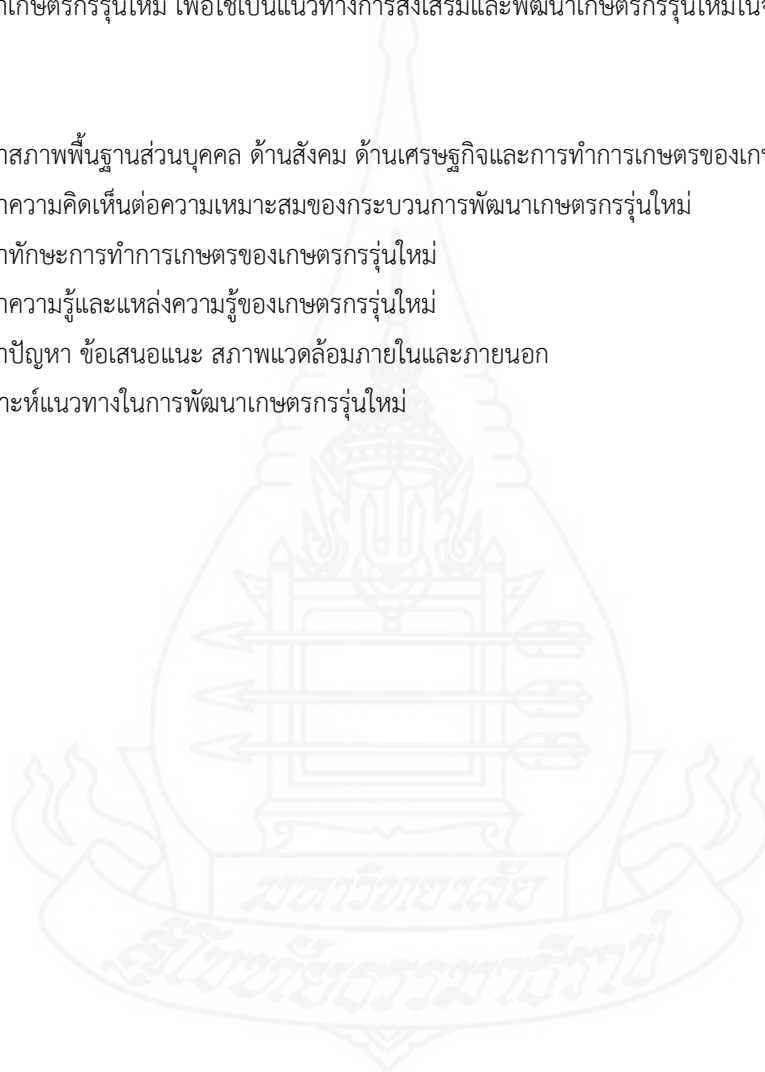

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ในจังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคลทางสังคม และเศรษฐกิจ ความรู้และแหล่งความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนา สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ในจังหวัดอุดรธานีต่อไป

วัตถุประสงค์

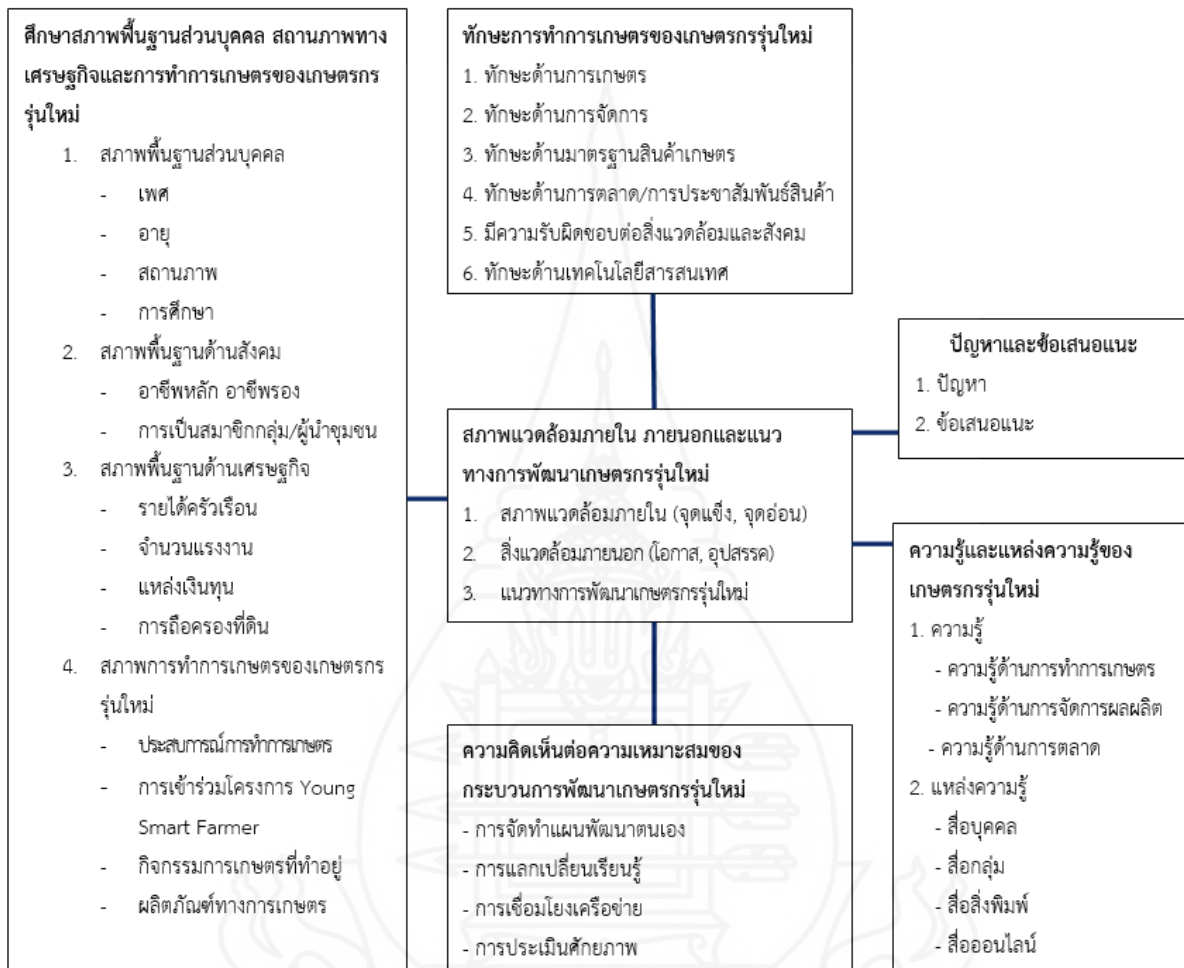
1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่
3. เพื่อศึกษาทักษะการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่
4. เพื่อศึกษาความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่
5. เพื่อศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก
6. เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากร คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีที่ผ่านการประเมินเป็น Young Smart Farmer ของสำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี ระหว่างปี 2557 - 2566 จำนวน 338 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.06 ได้จำนวน 153 ราย และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบค่าความตรง IOC ได้เท่ากับ 0.99 และทำการตรวจสอบค่าความเที่ยง ตามวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าระหว่าง 0.767 – 0.951 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ส่วนข้อมูลการสนทนากลุ่ม ใช้การจัดหมวดหมู่ข้อมูลและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก โดยใช้ SWOT Analysis

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 38 ปี มีสถานภาพโสด ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี มีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 164,418 บาท/ปี มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

2. **ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่** พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ภาพรวมในระดับมาก เกษตรกรรุ่นใหม่เห็นว่ากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสมของกระบวนการมากที่สุด รองลงมาคือ การเชื่อมโยงเครือข่าย การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง และการประเมินศักยภาพ ตามลำดับ

3. **ทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่** พบว่า ระดับทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีทักษะในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีทักษะด้านการจัดการมากที่สุด รองลงมา คือ ทักษะด้านการเกษตร ทักษะด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร ทักษะด้านการตลาด/การประชาสัมพันธ์สินค้า และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ

4. ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

(1) **ความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่** พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความรู้ด้านการจัดการผลผลิตมากที่สุด รองลงมา คือ ความรู้ด้านการตลาด และด้านการทำการเกษตร ตามลำดับ

(2) **แหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่** พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเข้าถึงแหล่งความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการเข้าถึงแหล่งความรู้จากสื่อออนไลน์มากที่สุด รองลงมา คือ สื่อกลุ่ม สื่อบุคคล และสื่อสิ่งพิมพ์ ตามลำดับ

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

(1) **ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่** พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีระดับความคิดเห็นต่อปัญหาในด้านการสนับสนุนมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความรู้ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านกระบวนการ ตามลำดับ

(2) **ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่** พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความเห็นด้วยต่อข้อเสนอแนะภาพรวมในระดับมาก โดยมีความเห็นด้วยต่อข้อเสนอแนะในด้านการตลาดมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการสนับสนุน ด้านการผลิต ด้านความรู้ และด้านกระบวนการ ตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

6. สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

(1) สภาพแวดล้อมภายใน

จุดแข็ง เกษตรกรมีความชำนาญในการผลิตที่หลากหลาย และมีความชำนาญต่างกัน ทำให้มีการทำกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลาย รวมไปถึงมีสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์หลายชนิด โดยเน้นการผลิตแบบปลอดภัย ทั้งแบบปลอดสารพิษและอินทรีย์

จุดอ่อน เกษตรกรมีการผลิตแบบปลอดภัย ทำให้ได้ผลผลิตน้อยกว่าการผลิตแบบทั่วไปหรือผลิตแบบดั้งเดิม ส่งผลให้มีสินค้าจำกัด ไม่เพียงพอ และมีต้นทุนการผลิตที่สูง

(2) สภาพแวดล้อมภายนอก

โอกาส เกษตรกรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ซึ่งในปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีระบบเกษตรอัจฉริยะที่สามารถช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เป็นเครื่องทุ่นแรงต่างๆ ให้กับเกษตรกรอีกด้วย

อุปสรรค บางกิจกรรมที่หน่วยงานเข้าไปส่งเสริมและสนับสนุนยังไม่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร ประกอบกับนโยบายที่ไม่ต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้การส่งเสริมหรือสนับสนุนขาดช่วงและไม่ต่อเนื่อง อุปสรรคที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีบางอย่างมีราคาสูง และตัวเกษตรกรเองยังขาดความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในปัจจุบัน ทำให้เกิดโรคและแมลงที่แปลกใหม่ขึ้นและระบาดมากขึ้น ทำให้ตัวเกษตรกรเองต้องหมั่นสังเกตความผิดปกติของแปลงและจัดการแปลงให้ไม่เหมาะสมต่อการระบาดของโรคและแมลง ในปัจจุบันตลาดด้านเกษตรกรรมมีการแข่งขันสูง ทำให้ราคาสินค้ามีความผันผวนอยู่ตลอดเวลา และระยะทางระหว่างอำเภอที่ไกลกันมีปัญหาในการขนส่งสินค้า ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตได้

(3) ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

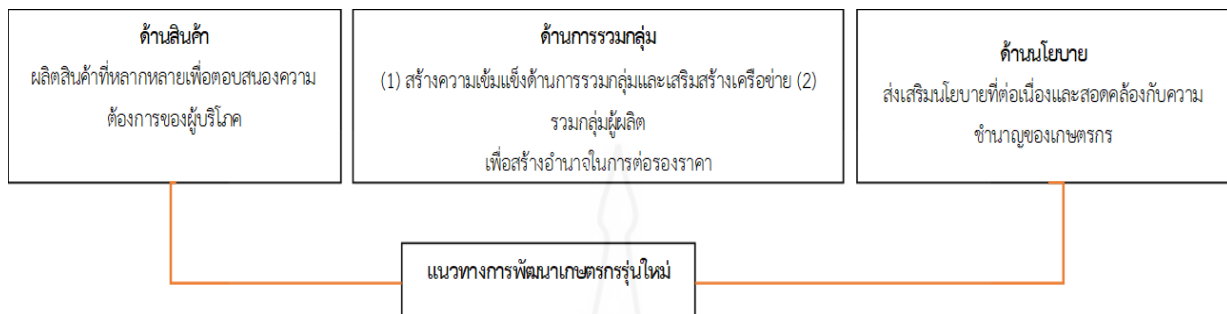
6.3.1 ปัญหา มีปัญหาที่สำคัญ คือ เกษตรกรยังขาดการบริหารจัดการเวลาที่ดี ขาดองค์ความรู้ มาตรฐานและเงินทุน ยังไม่มีผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน ขาดการประชาสัมพันธ์ สินค้าไม่มีความแปลกใหม่ ส่งผลให้บางช่วงมีสินค้าล้นตลาด

6.3.2 ข้อเสนอแนะ มีข้อเสนอแนะที่สำคัญทั้งต่อตัวเกษตรกรเอง ต่อเจ้าหน้าที่ และต่อกรมส่งเสริมการเกษตร ดังนี้ ต่อตัวเกษตรกร ได้แก่ เกษตรกรต้องมีการหาองค์ความรู้ใหม่ๆ พัฒนาตนเองให้ทันยุคทันสมัยมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน สร้างการยอมรับให้เกิดความไว้วางใจจากเจ้าหน้าที่และหน่วยงานต่างๆ ในส่วนของเจ้าหน้าที่ก็ต้องมีการเข้าถึงเกษตรกรมากขึ้น ต่อเจ้าหน้าที่ ได้แก่ ควรสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกร รวมไปถึงการเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงาน และต่อกรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ สร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงาน มีการติดตามเยี่ยมเยียนและหาแนวทางแก้ไขปัญหามา เป็นที่พึ่งให้กับเกษตรกร

6.3.3 แนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรธานี ได้ 3 ด้าน ดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ภาพที่ 2 แนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร

1.1.1 เพศ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธีรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 42) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.0 เป็นเพศชาย และมาลีรัตน์ โสอัน (2562, น. 52) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดระนอง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 35.8 เป็นเพศชาย เนื่องจากปัจจุบันประชากรไทยเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อาจเป็นผลให้เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

1.1.2 อายุ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีอายุระหว่าง 41 - 45 ปี และมีอายุเฉลี่ย 38 ปี ไม่สอดคล้องกับผลวิจัยของ ธีรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 42) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 48.0 มีอายุอยู่ระหว่าง 31 - 35 ปี และมาลีรัตน์ โสอัน (2562, น. 52) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 53.3 มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี อาจเป็นเพราะ ว่าการรับสมัครเกษตรกรรุ่นใหม่ ต้องมีอายุระหว่าง 17-45 ปี ประกอบกับหลังการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ประชากรที่ไปทำงานนอกพื้นที่กลับมาทำการเกษตรที่บ้านเกิด และอาจจะเป็นเพราะอาชีพเกษตรกรยังไม่ได้รับความนิยมจากกลุ่มคนอายุน้อยในพื้นที่

1.1.3 ระดับการศึกษา จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี สอดคล้องกับธีรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 42) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 68.0 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมาลีรัตน์ โสอัน (2562, น. 52) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 29.2 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

1.2 สภาพพื้นฐานด้านสังคม

1.2.1 อาชีพหลัก จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือเกษตรกร สอดคล้องกับผลวิจัยของพชรพลย์ เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 48) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.5 ประกอบอาชีพทำการเกษตร เนื่องจากหนึ่งในคุณสมบัติของเกษตรกรรุ่นใหม่คือ เป็นผู้มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำการเกษตร จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร

1.2.2 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับพชรพลย์ เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 57) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 62.0

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

เป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรกร ธิดา วงษ์กุลละ (2561, น. 43) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 80.0 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้านาคาร/สหกรณ์การเกษตร และมาลีรัตน์ โสอัน (2562, น. 53) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 87 เป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรกร เนื่องจากแนวทางการส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานในปัจจุบัน เน้นส่งเสริมแบบกลุ่ม จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่รวมตัวกันและเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร

1.2.3 การเป็นผู้นำชุมชน จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผู้นำชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ มาลีรัตน์ โสอัน (2562, น. 53) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 74 ไม่มีตำแหน่งใดๆ ในสังคม อาจจะเป็นเพราะว่าเกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนเพิ่งกลับเข้าพื้นที่มาทำการเกษตร ประกอบกับเกษตรกรรุ่นใหม่มีความตั้งใจในการเรียนรู้และศึกษาทางด้านการทำการเกษตร เพื่อนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาพัฒนากิจกรรมของตนเอง จึงอาจจะยังไม่มี ความสนใจในตำแหน่งทางสังคม

1.3 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ

1.3.1 รายได้ภาคการเกษตร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีรายได้ภาคการเกษตร 68,001 – 100,000 บาท/ปี และมีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 164,418.30 บาท/ปี สอดคล้องกับพชรพลย์ เอี่ยมอารมณ์ (2557, น. 55) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ 57.0 มีรายได้ภาคการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 180,000 บาทต่อปี และธิดา วงษ์กุลละ (2561, น. 49) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 66.0 มีรายได้จากภาคการเกษตรน้อยกว่า 200,000 บาทแต่ไม่สอดคล้องกับ มาลีรัตน์ โสอัน (2562, น. 58) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.3 มีรายได้ภาคการเกษตร ระหว่าง 100,001 – 250,000 บาทต่อปี เนื่องจากเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ยังมีประสบการณ์ด้านการเกษตรไม่มาก และอยู่ในช่วงเริ่มต้นทำการเกษตร และพัฒนากิจกรรมด้านการเกษตร จึงส่งผลให้รายได้ภาคการเกษตรยังไม่มาก ในขณะที่ครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศ มีรายได้เงินสดทางการเกษตรเฉลี่ย 206,310 บาทต่อปี หรือเฉลี่ย 17,192.5 บาท/เดือน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566)

1.3.2 รายได้นอกภาคการเกษตร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนมากมีรายได้นอกภาคการเกษตร ต่ำกว่า 6,000 บาท/ปี สอดคล้องกับพชรพลย์ เอี่ยมอารมณ์ (2557, น. 55) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 62.0 มีรายได้นอกภาคการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาทต่อปี ซึ่งและอักรินทร์ ธนันต์ชัยเลิศ (2564, น. 71) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรในจังหวัดพะเยา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 48.1 มีรายได้นอกภาคการเกษตรน้อยกว่า 30,001 บาทต่อปี อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง จึงมีรายได้นอกภาคการเกษตรน้อย

1.3.3 จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 39.9 มีแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน 2 คน และมีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน สอดคล้องกับพชรพลย์ เอี่ยมอารมณ์ (2557, น. 50) พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 49.5 มีแรงงานในครอบครัว จำนวน 2 คน สอดคล้องกับธิดา วงษ์กุลละ (2561, น. 49) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 30.0 มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตร จำนวน 2 คน อภิปรายได้ว่าสังคมในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว มีสมาชิกต่อครัวเรือนไม่มาก บางครัวเรือนมีสมาชิกแค่พ่อแม่ และลูก ทำให้จำนวนแรงงานในภาคการเกษตรในครัวเรือนมีน้อยไปด้วย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

1.3.4 แหล่งเงินทุน จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 40.5 ใช้เงินทุนของตัวเอง สอดคล้องกับ ธีรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 49) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 78.0 ใช้แหล่งสินเชื่อของตนเองและมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 58) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 69.2 มีแหล่งเงินทุนที่นำมาใช้เพื่อการเกษตรกรรมใช้เงินทุนของตนเอง อาจเป็นเพราะเกษตรกรรุ่นใหม่เริ่มต้นทำการเกษตรด้วยตนเองหรือทำกันเองภายในครอบครัว จึงทำแบบศึกษาหาความรู้ไปด้วย และค่อยเป็นค่อยไป จึงเริ่มต้นจากการใช้ทุนของตนเองก่อน

1.3.5 พื้นที่ถือครองทางการเกษตร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง สอดคล้องกับ พชรพลย์ เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 52) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.5 มีพื้นที่เป็นของตนเอง สอดคล้องกับ ธีรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 48) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ทุกคนมีที่ดินเป็นของตนเองและมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 58) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.7 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง อาจเป็นเพราะเกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนเพิ่งกลับเข้าพื้นที่มาเริ่มทำการเกษตร จึงเริ่มจากพื้นที่ของตนเองก่อน และหนึ่งในคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่คือ ต้องได้รับการขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร

1.4 การทำการเกษตร

1.4.1 ประสบการณ์การทำเกษตร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำเกษตรน้อยกว่า 3 ปี สอดคล้องกับ ธีรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 42) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 46.0 มีประสบการณ์การทำเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีอายุ 17 – 45 ปี และเริ่มต้นทำการเกษตร ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่ยังมีประสบการณ์การทำเกษตรยังไม่มาก

1.4.2 กิจกรรมทางการเกษตร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีกิจกรรมปลูกพืช รองลงมาคือ มีกิจกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร/อื่นๆ อาจเป็นเพราะเกษตรกรรุ่นใหม่ สามารถเข้าถึงความรู้จากแหล่งต่างๆ ได้ง่ายขึ้น รู้จักวิธีการจัดการระบบการผลิต การแปรรูป ต่อยอดผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการตลาด เพื่อมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของตนเอง

1.4.3 ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น ข้าวสาร ข้าวโพด มันสำปะหลัง มะม่วงหิมพานต์ อ้อย ยางพารา แผลง ไข่แปรรูป ปุ๋ยอัดเม็ด เป็นต้น และรองลงมามีผลิตภัณฑ์เป็นผลไม้สด เนื่องจากเกษตรกรรุ่นใหม่มีกิจกรรมค่อนข้างหลากหลาย ทำให้มีผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ไม่ใช่ผักผลไม้สด ผัก ผลไม้แปรรูป หรือเนื้อสัตว์

2. ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นที่เหมาะสมที่สุด คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รองลงมา คือ กระบวนการเชื่อมโยงเครือข่าย ไม่สอดคล้องกับ มาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 76) พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.30) อาจจะเป็นเพราะเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ได้เห็นจากของจริง ได้แลกเปลี่ยนจากรุ่นพี่ ได้ปฏิบัติจริง และการเชื่อมโยงเครือข่าย ทำให้ตัวเกษตรกรรุ่นใหม่เองมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นวงกว้างมากขึ้น ได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ๆ เกิดแนวคิดหรือปรับปรุงการทำกิจกรรมทางการเกษตรของตนเอง ตลอดจนได้ที่ปรึกษาทางด้านการเกษตรอีกด้วย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

3. **ทักษะการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่** จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับทักษะในการทำการเกษตรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรรุ่นใหม่มีทักษะด้านการจัดการมากที่สุด เนื่องจากเกษตรกรรุ่นใหม่มีการลงมือทำกิจกรรมทางการเกษตรด้วยตนเอง ไม่ได้จ้างแรงงาน ทำให้ตัวเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องมีการวางแผนการจัดการในด้านต่างๆ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้อย่างไม่ติดขัด จึงอาจเป็นเหตุผลให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับทักษะในการจัดการมากที่สุด

4. **ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่**

4.1 **ความรู้** ด้านความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความรู้ด้านการจัดการผลผลิต อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ เฉลิศักดิ์ ตุ่มศิริ (2555, น. 32) ได้อธิบายไว้ว่าความรู้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความรู้ที่ฝังในตัวคน และความรู้ชัดแจ้ง ทั้งนี้กระบวนการเรียนรู้และการกระบวนการพัฒนาสามารถดึงความรู้ที่ฝังในตัวคนเปลี่ยนเป็นความรู้ชัดแจ้งได้โดยการจัดการความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับบุคคลและความรู้ในด้านการเกษตร สามารถแบ่งออกกว้างได้ เป็น ความรู้ด้านการผลิตพืช ความรู้ด้านการผลิตสัตว์ ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ ความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีการเกษตร ความรู้ด้านการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด เป็นต้น

4.2 **แหล่งความรู้** ด้านแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่มีการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งความรู้ในด้านต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้มากที่สุด สอดคล้องกับ วิศรุต นันทวิญญู (2563) ในปัจจุบันเป็นยุคสังคมออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนแทบทุกสังคม ทุกวันนี้การที่ ชาวบ้านหรือเกษตรกรในทุกภูมิภาคต่างมีความพร้อมในเครื่องมือสื่อสารต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมอื่นๆ เช่น Facebook Fanpage นับว่ามีความพร้อมในการเข้าถึงช่องทางที่สะดวก รวดเร็ว และทรงอิทธิพลไม่น้อยต่อการเรียนรู้ที่ไม่มีวันจบสิ้น

5. **ปัญหา ข้อเสนอแนะ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก**

5.1 **ปัญหาในการในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่** พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่มีความเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเห็นว่าด้านการสนับสนุน มีระดับปัญหามากที่สุด ส่วนประเด็นสนทนากลุ่มพบว่า มีปัญหาที่สำคัญ คือ เกษตรกรยังขาดการบริหารจัดการเวลาที่ดี ขาดองค์ความรู้ มาตรฐานและเงินทุน ยังไม่มีผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน ขาดการประชาสัมพันธ์ สินค้าไม่มีความแปลกใหม่ ส่งผลให้บางช่วงมีสินค้าล้นตลาด อาจจะเป็นเพราะเกษตรกรมีภาระงานที่หลากหลายทำให้ขาดการบริหารจัดการเวลาที่ดี ขาดองค์ความรู้ และขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้ยังไม่มีการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นเท่าที่ควร จึงยังไม่สามารถแก้ปัญหาสินค้าล้นตลาดได้

5.2 **ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่** พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นด้วยต่อข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ ด้านการตลาด ส่วนประเด็นสนทนากลุ่มพบว่า มีข้อเสนอแนะที่สำคัญทั้งต่อตัวเกษตรกรเอง ต่อเจ้าหน้าที่ และต่อกรมส่งเสริมการเกษตร คือเกษตรกรต้องมีการหาองค์ความรู้ใหม่ๆ พัฒนาตนเองให้ทันยุคทันสมัย มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน สร้างการยอมรับให้เกิดความไว้วางใจจากเจ้าหน้าที่และหน่วยงานต่างๆ ในส่วนของเจ้าหน้าที่ก็ต้องมีการเข้าถึงเกษตรกรมากขึ้น คอยสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกร รวมไปถึงการเป็นคณกลางในการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงาน และกรมส่งเสริมการเกษตรควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ สร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงาน มีการติดตามเยี่ยมเยียนและหาแนวทางแก้ไขปัญหามาเป็นที่พึ่งให้กับเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

6. แนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

จากประเด็นสนทนากลุ่ม พบว่า มีแนวทางที่สำคัญ คือ ควรมีการจัดตั้งกลุ่ม สนับสนุน ส่งเสริม และเยี่ยมเยียน ติดตามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการเกษตรของ YSF อย่างต่อเนื่อง และสร้างความเข้มแข็งและเสริมสร้างเครือข่าย YSF ในจังหวัดอุดรดิตถ์ อาจจะเป็นเพราะว่าในปัจจุบันเครือข่าย YSF ของจังหวัดอุดรดิตถ์ยังไม่มี ความเข้มแข็งพอ ทำให้การขับเคลื่อนกิจกรรมไม่เกิดความต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย เพื่อให้มี ผู้นำในการดำเนินกิจกรรม มีการสร้างตัวตนและความน่าเชื่อถือให้กับ YSF เพื่อที่จะสามารถขับเคลื่อนกิจกรรม ประชาสัมพันธ์กลุ่ม ผลงาน กิจกรรมต่างๆของ YSF ให้เป็นที่รู้จักต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ในจังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ มีข้อเสนอแนะ จากผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกรรมใหม่

1) จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ประสบปัญหาตลาดด้านเกษตรกรรมมีการแข่งขันสูง และราคาสินค้ามีความผันผวนอยู่ตลอด เกษตรกรควรมีการวางแผนการผลิต อาจจะเป็นการผลิตนอกฤดูกาล หรือการผลิตให้ได้มาตรฐานความปลอดภัยต่างๆ เพื่อเป็นการการันตีผลผลิต สามารถทำการตลาดได้หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้บริโภค สุขภาพ หรือห้างสรรพสินค้า การรวมกลุ่ม เพื่อสร้างโอกาสในการต่อรอง เป็นการแก้ไขปัญหาด้านการตลาด รวมไปถึงปัญหา เรื่องราคาสินค้าอีกด้วย

2) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ประสบปัญหาด้านต้นทุนการผลิตที่สูงเกษตรกรควรปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการผลิต โดยลดการใช้สารเคมี เน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ วัสดุเหลือใช้ และสิ่งของที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ยหมักสูตรจากเศษใบไม้กิ่งไม้ที่ได้จากการตัดแต่งกิ่ง การกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีการผสมผสาน การใช้ปุ๋ยพืชสด เช่น พืชตระกูลถั่ว แหนแดง รวมไปถึงมีการรวมกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนปัจจัยการผลิต อุปกรณ์ต่างๆระหว่างสมาชิกด้วยกัน

3) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่กับทักษะในด้านต่างๆ ทักษะต่างๆ มีความสำคัญในการทำด้าน การเกษตร ทักษะด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร ทักษะด้านการตลาด/การประชาสัมพันธ์สินค้า และทักษะด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้มีทักษะ ความรู้ เทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถนำมาพัฒนากิจกรรมด้านการเกษตรให้ เจริญก้าวหน้าตามยุคตามสมัยได้

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1) จากการวิจัย พบว่า บางกิจกรรมที่หน่วยงานเข้าไปส่งเสริมและสนับสนุน ยังไม่ตรงตาม ความต้องการของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการสอบถามความต้องการก่อนทำการสนับสนุน เพื่อให้เกษตรกร ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมสูงสุด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

2) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้มากที่สุด เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเน้นการใช้ช่องทางออนไลน์ในการติดต่อ ประชาสัมพันธ์ ติดต่อประสานงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์

3) จากการวิจัย พบว่า การติดตามเยี่ยมเยียนยังไม่ต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อเป็นการให้กำลังใจ และช่วยแก้ไขปัญหาหรือถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้กับเกษตรกร

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) จากการวิจัย พบว่า อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีบางอย่างมีราคาสูง และตัวเกษตรกรเองยังขาดความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนอุปกรณ์ตามความจำเป็น และสนับสนุนองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้กับเกษตรกร

2) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้และพัฒนาทักษะทางด้านการผลิตให้กับเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเกิดความเชี่ยวชาญในกิจกรรมที่ทำ ตลอดจนการช่วยประชาสัมพันธ์และกระจายสินค้าให้กับเกษตรกร

3) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง หน่วยงานควรมีการสนับสนุน เทคโนโลยี หรือนวัตกรรม ที่ช่วยทุ่นแรงในการทำกิจกรรมทางการเกษตร

1.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาเรื่องนโยบายที่ไม่ต่อเนื่อง ทำให้ การส่งเสริมหรือสนับสนุนขาดช่วงและไม่ต่อเนื่อง ภาครัฐควรมีการกำหนดนโยบายและแผนงานการดำเนินโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่องทุกปี และมีกิจกรรมสานสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาและเพิ่มศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่

2) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล ชนิดสื่อออนไลน์ได้เป็นอย่างดี หน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนควรมีการผลิตสื่อความรู้หรือประชาสัมพันธ์ ที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร และเผยแพร่ทางช่องทางออนไลน์ต่างๆ

1.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรของ Young Smart Farmer เพื่อเป็นแนวทางและเป็นต้นแบบในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรต่อไป

2) ควรศึกษาถึงปัจจัยในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ Young Smart Farmer เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมให้ตรงกับความต้องการต่อไป

3) ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรในพื้นที่ เนื่องจากมีความแตกต่างทางด้านการประกอบกิจกรรม วิถีชีวิต และวัฒนธรรม เพื่อนำผลที่ได้มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). Young Smart Farmer อนาคตและทิศทางการเกษตรไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer. [แผ่นพับ]. [ม.ป.ท.].
- ธิดา วงษ์กุลเลาะ. (2561). แนวทางการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พชรพลย์ เอี่ยมอาภรณ์. (2557). แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- มาลีรัตน์ โส๊ะอัน. (2562). แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดระนอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วิศรุต นันทวิญญู. (2563.). ข้อเสนอแนวความคิดในการสร้างสรรค์สื่อเป็นเครื่องมือถ่ายทอดองค์ความรู้ทางบัญชี. (วารสารตรวจบัญชีสหกรณ์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (ก.ค.-ธ.ค. 63)). กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, กรุงเทพฯ
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (27 กุมภาพันธ์ 2566). สศก.ทางรายได้รายจ่ายเกษตรกรไทย มีเงินเหลือเฉลี่ย 9,000 บาท/เดือน. ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. <https://www.prachachat.net/economy/news-1215121>
- อักรินทร์ ธนันต์ชัยเลิศ. (2564). แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรในจังหวัดพะเยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.